

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 17ης Μαΐου 2001 *

Στην υπόθεση C-340/99,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Tribunale civile di Genova (Ιταλία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

TNT Traco SpA

και

Poste Italiane SpA, πρώην Ente Poste Italiane, **κ.λπ.**,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 86 και 90 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρων 82 ΕΚ και 86 ΕΚ),

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. Gulmann, πρόεδρο τμήματος, J.-P. Puissochet, R. Schintgen (εισηγητή), F. Macken και J. N. Cunha Rodrigues, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: S. Alber
γραμματέας: L. Hewlett, υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- η TNT Traco SpA, εκπροσωπούμενη από τους S. Zunarelli και A. Masutti, avvocati,
- η Poste Italiane SpA, εκπροσωπούμενη από τους A. Perrazzelli, A. Tizzano, A. Sandulli και A. Fratini, avvocati, καθώς και από τον B. Garcia Porras, abogado,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον U. Leanza, επικουρούμενο από τον I. M. Braguglia, avvocato dello Stato,
- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την L. Rignataro και τον K. Wiedner,
- η Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ, εκπροσωπούμενη από τον J. M. Langseth,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της TNT Traco SpA, εκπροσωπούμενης από τους S. Zunarelli και A. Masutti και τον P. Manzini, avvocato, της Poste Italiane SpA, εκπροσωπούμενης από τους A. Perrazzelli και A. Sandulli και τον G. M. Roberti, avvocato, της Ιταλικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από την F. Quadri, avvocato dello Stato, της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από την L. Pignataro, και της Εποπτεύουσας Αρχής της ΕΖΕΣ, εκπροσωπούμενης από τον M. Sanchez Rydelski, κατά τη συνεδρίαση της 7ης Δεκεμβρίου 2000,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 1ης Φεβρουαρίου 2001,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με διάταξη της 21ης Ιουνίου 1999, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 13 Σεπτεμβρίου 1999, το Tribunale civile di Genova υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, ένα προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 86 και 90 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρων 82 ΕΚ και 86 ΕΚ).
- 2 Το ερώτημα αυτό ανέκλυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ αφενός της εταιρίας TNT Traco SpA (στο εξής: TNT Traco), η οποία παρέχει εντός ολόκληρης της ιταλικής επικράτειας ιδιωτικές υπηρεσίες συλλογής, μεταφοράς και ταχείας επιδόσεως αλληλογραφίας για λογαριασμό τρίτων, και αφετέρου της Poste Italiane SpA (στο εξής: Poste Italiane) και τριών υπαλλήλων της, κατόπιν της αποφάσεως των υπαλλήλων αυτών να επιβάλουν στην TNT Traco πρόστιμο κατ' εφαρμογή του άρθρου 39 του ιταλικού Προεδρικού Διατάγματος (Π.Δ.) 156, της 29ης Μαρτίου 1973, περί εγκρίσεως της κωδικοποιήσεως των νομοθετικών διατάξεων για τα ταχυδρομεία, το ταχυδρομικό ταμευτήριο και τις τηλεπικοινωνίες [GURI (Εφημερίδα της Κυβερ-

νήσεως της Ιταλίας), αριθ. φύλλου 113, της 3ης Μαΐου 1973, τακτικό συμπλήρωμα, στο εξής: ταχυδρομικός κώδικας).

Κανονιστικό πλαίσιο

- 3 Το άρθρο 1 του ταχυδρομικού κώδικα, το οποίο επιγράφεται «Αποκλειστικότητα των ταχυδρομικών υπηρεσιών και των τηλεπικοινωνιών», ορίζει τα εξής:

«Ανήκουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Δημοσίου, εντός των ορίων που προβλέπονται στο παρόν διάταγμα:

οι υπηρεσίες συλλογής, μεταφοράς και διανομής αντικειμένων επιστολικού ταχυδρομείου,

[...].»

- 4 Το άρθρο 7 του ταχυδρομικού κώδικα προβλέπει τα εξής:

«Με την επιφύλαξη της αρμοδιότητας του Υπουργού Ταχυδρομείων και Τηλεπικοινωνιών στις περιπτώσεις που προβλέπονται από τον παρόντα νόμο, τα τέλη για τις ταχυδρομικές υπηρεσίες, τις υπηρεσίες ταχυδρομικού ταμειυτηρίου και τηλεπικοινωνιών εσωτερικού ορίζονται με διάταγμα του Προέδρου της Δημοκρατίας, κατόπιν κοινής προτάσεως του εν λόγω υπουργού και του Υπουργού Θησαυροφυλακίου, αφού έχει διατυπώσει την άποψή του το Υπουργικό Συμβούλιο.»

- 5 Το άρθρο 8 του ταχυδρομικού κώδικα προβλέπει ότι τα τιμολόγια των ταχυδρομικών υπηρεσιών εξωτερικού και των διεθνών υπηρεσιών ταχυδρομικού ταμείου καθορίζονται από τον Υπουργό Ταχυδρομείων και Τηλεπικοινωνιών, κατόπιν διαβουλεύσεως με τον Υπουργό Οθησαυροφυλακίου, βάσει των διεθνών συμβάσεων ή των συμφωνιών που έχουν συναφθεί με τις αντίστοιχες αλλοδαπές διοικήσεις.
- 6 Το άρθρο 39 του ταχυδρομικού κώδικα, που επιγράφεται: «Παραβάσεις της αποκλειστικότητας των Ταχυδρομείων», ορίζει τα εξής:

«Οποιοσδήποτε συλλέγει, μεταφέρει ή διανέμει, άμεσα ή μέσω τρίτων, ταχυδρομικά αντικείμενα κατά παράβαση του άρθρου 1 του παρόντος διατάγματος τιμωρείται με πρόστιμο ίσο με το εικοσαπλάσιο του τέλους γραμματισμάνσεως, με ελάχιστο όριο τις 800 ITL.

Στην ίδια ποινή υπόκειται όποιος κατά σύστημα παραδίδει σε τρίτους αντικείμενα επιστολικού ταχυδρομείου προς μεταφορά ή προς διανομή.

[...]

Τα ταχυδρομικά αντικείμενα που μεταφέρονται παράνομα υπόκεινται σε κατάσχεση και παραδίδονται αμέσως σε ταχυδρομικό κατάστημα, ενώ συγχρόνως καταρτίζεται έκθεση για την παράβαση.»

7 Το άρθρο 41 του ταχυδρομικού κώδικα προβλέπει τα εξής:

«Η διάταξη του άρθρου 39 δεν εφαρμόζεται:

[...]

b) στη συλλογή, μεταφορά και επίδοση αντικειμένων επιστολικού ταχυδρομείου για τα οποία έχει καταβληθεί το ταχυδρομικό τέλος με σφράγιση από το ειδικό προς τούτο μηχάνημα ή με την επικόλληση γραμματοσήμων που έχουν σφραγιστεί προσηκόντως από ταχυδρομικό κατάστημα ή απευθείας από τον ίδιο τον αποστέλλοντα, εφόσον έχει αναγραφεί με ανεξίτηλη μελάνη η ημερομηνία ενάρξεως της μεταφοράς,

[...]».

8 Αρχικά οι υπηρεσίες στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 1 του ταχυδρομικού κώδικα παρέχονταν από τη Διοίκηση Ταχυδρομείων και Τηλεπικοινωνιών, η οποία μετατράπηκε, με τον νόμο 71, της 29ης Ιανουαρίου 1994 (GURI, αριθ. φύλλου 24, της 31ης Ιανουαρίου 1994, στο εξής: νόμος 71/94), σε δημόσιο οργανισμό οικονομικού χαρακτήρα με την επωνυμία Ente Poste Italiane. Με την απόφαση 244/1997 της διυπουργικής επιτροπής οικονομικού προγραμματισμού, της 18ης Δεκεμβρίου 1997, ο οργανισμός Ente Poste Italiane μετατράπηκε από τις 28 Φεβρουαρίου 1998 σε ανώνυμη εταιρία με την επωνυμία Poste Italiane SpA. Το σύνολο των μετοχών της εταιρίας αυτής παραχωρήθηκε στο Υπουργείο Θησαυροφυλακίου, Προϋπολογισμού και Οικονομικού Προγραμματισμού.

9 Το άρθρο 2 του νόμου 71/94, το οποίο ρυθμίζει τις δραστηριότητες της Poste Italiane, προβλέπει ότι η Poste Italiane αναπτύσσει τις δραστηριότητες και παρέχει τις υπηρεσίες που ορίζονται στην ιδρυτική πράξη και στην προγραμματική σύμβαση που θα συνήπτε ο πρόεδρος της Poste Italiane με τον Υπουργό Ταχυδρομείων και Τηλεπικοινωνιών.

10 Το άρθρο 6 της προγραμματικής συμφωνίας, η οποία συνήφθη το 1995, προβλέπει τα εξής:

«1. Δεδομένου ότι η [Poste Italiane] εγγυάται την παροχή των καθολικών υπηρεσιών, ανεξάρτητα από το αν προβλέπεται αποκλειστικότητα, [...] εφ' όλης της εθνικής επικράτειας, η [Poste Italiane] θα προσδιορίσει τα μικρά περιφερειακά ταχυδρομικά καταστήματα, τα οποία βρίσκονται σε μακρινές ζώνες, όπου δεν μπορούν να υπάρξουν συνθήκες οικονομικής ισορροπίας, και θα λάβει μέτρα ορθολογικής οργάνωσης της διαχείρισής, ώστε να μειωθεί βαθμιαία η ζημία την οποία συνεπάγεται η λειτουργία των καταστημάτων αυτών.

Βάσει της αρχής της διακρίσεως μεταξύ των επιχειρηματικών αφενός και των κοινωνικών αφετέρου δραστηριοτήτων της [Poste Italiane], οι συμβαλλόμενοι θα ορίζουν, εντός τριών μηνών από το κλείσιμο των λογαριασμών κάθε χρήσεως, το συνολικό ποσό που αντιστοιχεί στις υποχρεώσεις παροχής καθολικής υπηρεσίας που απορρέουν από τη διατήρηση της λειτουργίας των ανωτέρω καταστημάτων.

Προς τούτο θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, για κάθε μικρό κατάστημα, τα άμεσα και έμμεσα μόνο έξοδα που θα προσδιορίζονται κατόπιν διαβουλεύσεων και θα οφείλονται ακριβώς στη λειτουργία του συγκεκριμένου καταστήματος και στα οποία δεν θα αντιστοιχούν έσοδα από τη λειτουργία του καταστήματος αυτού.

[...]

3. Όταν το Δημόσιο επιβάλλει στην [Poste Italiane] την άσκηση δραστηριοτήτων από τις οποίες απορρέουν δυσανάλογες επιβαρύνσεις ή την εφαρμογή συγκεκριμένων τιμολογίων, θα φροντίζει οπωσδήποτε για την κάλυψη των δαπανών ή των διαφευγόντων εσόδων της.

[...]»

- 11 Από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι, προκειμένου να διασφαλιστούν «ίσοι όροι ανταγωνισμού σε σχέση με τα τιμολόγια που ισχύουν για την παροχή ανάλογων υπηρεσιών από ανταγωνιστικές επιχειρήσεις», η Poste Italiane ανέλαβε, με το άρθρο 11 της ίδιας αυτής προγραμματικής συμβάσεως, την υποχρέωση να εφαρμόζει ένα σύστημα χωριστών λογιστικών καταχωρίσεων, ώστε να καθίσταται «δυνατή [...], ειδικότερα, η εξακρίβωση της μη υπάρξεως σταυροειδών επιδοτήσεων μεταξύ των υπηρεσιών για τις οποίες προβλέπεται η αποκλειστικότητα και των υπηρεσιών για τις οποίες δεν προβλέπεται τέτοια αποκλειστικότητα ή οποιασδήποτε πρακτικής που δημιουργεί διακρίσεις».
- 12 Όπως προκύπτει από τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν στο Δικαστήριο οι διάδικοι της κύριας δίκης και η Ιταλική Κυβέρνηση, η υποχρέωση αυτή επιβεβαιώθηκε με τον νόμο 662, της 23ης Δεκεμβρίου 1996, περί μέτρων ορθολογικής οργάνωσης των δημόσιων οικονομικών (GURI, αριθ. φύλλου 303, της 28ης Δεκεμβρίου 1996, τακτικό συμπλήρωμα υπ' αριθ. 233), του οποίου το άρθρο 2, παράγραφος 19, τελευταία περίοδος, ορίζει τα εξής:

«Το οικείο όργανο οφείλει να προβαίνει σε χωριστές λογιστικές καταχωρίσεις, και συγκεκριμένα να καταχωρίζει χωριστά τα έσοδα και τα έξοδα από την παροχή υπηρεσιών υπό καθεστώς μονοπωλίου εκ του νόμου αφενός και τα έξοδα και τα έσοδα που αφορούν τις υπηρεσίες που παρέχει υπό καθεστώς ελεύθερου ανταγωνισμού αφετέρου.»

- 13 Το άρθρο 41 του ταχυδρομικού κώδικα καταργήθηκε με το νομοθετικό διάταγμα 261, της 22ας Ιουλίου 1999 (GURI, αριθ. φύλλου 182, της 5ης Αυγούστου 1999, στο εξής: διάταγμα 261/99), το οποίο άρχισε να ισχύει στις 6 Αυγούστου 1999 και μετέφερε στην ιταλική νομοθεσία την οδηγία 97/67/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Δεκεμβρίου 1997, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς κοινοτικών ταχυδρομικών υπηρεσιών και τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών (ΕΕ 1998, L 15, σ. 14).

14 Το άρθρο 1 της οδηγίας 97/67 ορίζει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία θεσπίζει κοινούς κανόνες που αφορούν:

- την παροχή καθολικής ταχυδρομικής υπηρεσίας εντός της Κοινότητας,
- τα κριτήρια καθορισμού των υπηρεσιών που μπορούν να ανατίθενται κατ' αποκλειστικότητα στους φορείς παροχής καθολικής υπηρεσίας και τους όρους τους σχετικούς με την παροχή μη αποκλειστικών υπηρεσιών,
- τις αρχές τιμολόγησης και τη διαφάνεια των λογαριασμών για την παροχή της καθολικής υπηρεσίας,
- τον καθορισμό προδιαγραφών ποιότητας για την παροχή της καθολικής υπηρεσίας και την εγκαθίδρυση συστήματος που θα διασφαλίζει την τήρηση αυτών,
- την εναρμόνιση των τεχνικών προδιαγραφών,
- τη σύσταση εθνικών ανεξάρτητων κανονιστικών αρχών. »

- 15 Το άρθρο 9, παράγραφος 4, της οδηγίας 97/67 προβλέπει ότι, προκειμένου να διασφαλιστεί η παροχή της καθολικής υπηρεσίας, η οποία ορίζεται στο άρθρο 3 της οδηγίας, τα κράτη μέλη μπορούν να ιδρύουν ταμείο αποζημιώσεων, το οποίο προορίζεται να αποζημιώνει τον παρέχοντα την καθολική υπηρεσία για τις δυσανάλογες οικονομικές επιβαρύνσεις που υφίσταται λόγω της παροχής της υπηρεσίας αυτής. Το εν λόγω ταμείο μπορεί να χρηματοδοτείται από χρηματικές συνεισφορές των επιχειρηματιών στους οποίους έχει δοθεί άδεια παροχής μη αποκλειστικών υπηρεσιών, ανεξάρτητα από το αν οι υπηρεσίες αυτές περιλαμβάνονται στην καθολική υπηρεσία ή όχι.
- 16 Επιπλέον, το άρθρο 14 της οδηγίας 97/67 υποχρεώνει τα κράτη μέλη να λάβουν τα αναγκαία μέτρα ώστε, εντός δύο ετών από την ημερομηνία θέσεως σε ισχύ της οδηγίας, οι φορείς της καθολικής υπηρεσίας να τηρούν στην εσωτερική τους λογιστική χωριστούς λογαριασμούς αφενός για τις αποκλειστικές και αφετέρου για τις μη αποκλειστικές υπηρεσίες. Όπως προκύπτει από την εικοστή όγδοη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 97/67, σκοπός του λογιστικού διαχωρισμού αυτού είναι να υπάρξει διαφάνεια στις πραγματικές δαπάνες των διαφόρων υπηρεσιών και να εξασφαλισθεί ότι οι σταυροειδείς επιδοτήσεις από τον αποκλειστικό στον μη αποκλειστικό τομέα δεν θα θίξουν τις συνθήκες ανταγωνισμού εντός του τελευταίου.
- 17 Η οδηγία 97/67 άρχισε να ισχύει στις 10 Φεβρουαρίου 1998, κατ' εφαρμογή του άρθρου της 25. Σύμφωνα με το άρθρο 24, τα κράτη μέλη ήταν υποχρεωμένα να θέσουν σε ισχύ τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που ήταν αναγκαίες για τη συμμόρφωση προς την οδηγία εντός δώδεκα το πολύ μηνών από αυτή την ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος της.

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 18 Στις 27 Φεβρουαρίου 1997 τρεις υπάλληλοι της Poste Italiane προέβησαν σε έλεγχο της TNT Traco. Κατόπιν της διαπιστώσεως ότι το επιστολικό ταχυδρομείο που είχε

αναλάβει προς ταχεία επίδοση η TNT Traco είχε συλλεγεί, μεταφερθεί και επιδοθεί κατά παράβαση του άρθρου 1 του ταχυδρομικού κώδικα, οι υπάλληλοι αυτοί της επέβαλαν πρόστιμο 46 331 000 ιταλικών λιρών (ITL), κατ' εφαρμογή του άρθρου 39 του ταχυδρομικού κώδικα.

19 Με τη διάταξη περί παραπομπής, το εθνικό δικαστήριο διαπιστώνει ότι η υπηρεσία ταχείας επιδόσεως αλληλογραφίας που παρείχε η TNT Traco χαρακτηριζόταν από ταχύτητα, ασφάλεια και ατομική επίδοση στον παραλήπτη και ότι συνεπώς διαφοροποιούνταν σαφώς από τη συνήθη επίδοση αλληλογραφίας στο πλαίσιο της καθολικής υπηρεσίας που παρέχει η Poste Italiane. Το εθνικό δικαστήριο θεωρεί ότι αυτή η υπηρεσία ταχείας επιδόσεως αλληλογραφίας, ανεξάρτητα από το αν παρέχεται από την TNT Traco, από την Poste Italiane ή από οποιαδήποτε άλλη επιχείρηση, ενέχει «προστιθέμενη αξία», εμφανίζεται δηλαδή όχι ως «συμπληρωματική» παροχή έναντι μιας βασικής παροχής, αλλ' ως «διαφορετική» παροχή, ανεξάρτητη από τη βασική παροχή, από την οποία διακρίνεται λόγω των χαρακτηριστικών της και της ποιότητάς της, αλλά και ως προς το κόστος.

20 Η TNT Traco άσκησε ενώπιον του Tribunale civile di Genova αγωγή κατά της Poste Italiane και των τριών υπαλλήλων που είχαν προβεί στον έλεγχο που αναφέρθηκε ανωτέρω στη σκέψη 18 της παρούσας αποφάσεως. Η TNT Traco ισχυρίστηκε ότι το καθεστώς αποκλειστικότητας που ισχύει υπέρ της Poste Italiane και η συμπεριφορά της Poste Italiane και των υπαλλήλων της δεν συμβιβάζονται με τα άρθρα 86 και 90 της Συνθήκης. Η TNT Traco ζήτησε καταρχάς να ισχύσει για την υπηρεσία ταχείας επιδόσεως αλληλογραφίας την οποία παρέχει το καθεστώς ελεύθερου ανταγωνισμού που απορρέει από τις διατάξεις αυτές. Στη συνέχεια ζήτησε να υποχρεωθεί η Poste Italiane να αποκαταστήσει τη ζημία που υπέστη η TNT Traco από την παράνομη είσπραξη του προστίμου που της είχε επιβληθεί και την οποία εκτιμούσε σε περισσότερο από 500 000 000 ITL. Τέλος, η TNT Traco ζήτησε να υποχρεωθεί η Poste Italiane και οι υπάλληλοί της να αποκαταστήσουν τη ζημία που υπέστη λόγω της παράνομης επιθεωρήσεως και συλλογής εμπορικών στοιχείων στην οποία προέβησαν οι υπάλληλοι αυτοί στα γραφεία της, κατά παράβαση του άρθρου 2598 του ιταλικού αστικού κώδικα, το οποίο αφορά τον αθέμιτο ανταγωνισμό, εκτιμά δε τη ζημία της σε ποσό μεγαλύτερο των 100 000 000 ITL.

21 Στις 8 Ιουνίου 1999 το Tribunale civile di Genova εξέδωσε εν μέρει οριστική απόφαση, με την οποία υποχρέωσε καταρχάς την Poste Italiane να καταβάλει στην TNT

Traco το ποσό των 46 331 000 ITL ως αποζημίωση για τη ζημία που είχε υποστεί από την είσπραξη του επιβληθέντος προστίμου. Το εθνικό δικαστήριο αποφάνθηκε συναφώς ότι η εν λόγω είσπραξη ήταν παράνομη, διότι η εξουσία εποπτείας, ελέγχου και επιβολής κυρώσεων, την οποία είχε προηγουμένως η Poste Italiane, είχε μεταβιβαστεί στο Υπουργείο Ταχυδρομείων και Τηλεπικοινωνιών με τον νόμο 71/94. Στη συνέχεια, το Tribunale, κρίνοντας αφενός ότι η ευθύνη για την παράνομη παρέμβαση των υπαλλήλων της Poste Italiane και για τις επιζήμιες συνέπειές της βάρυνε αποκλειστικά και μόνο την Poste Italiane και αφετέρου ότι δεν είχε αποδειχθεί η παράνομη χρήση των ονομάτων των πελατών της TNT Traco, πράγμα που θα συνιστούσε πράξη αθέμιτου ανταγωνισμού υπό την έννοια του άρθρου 2598 του ιταλικού αστικού κώδικα, απέρριψε τα αιτήματα που είχε υποβάλει η TNT Traco σχετικά με τους υπαλλήλους της Poste Italiane και καταδίκασε την TNT Traco στα δικαστικά έξοδά τους. Τέλος, το Tribunale αποφάσισε να υποβάλει στο Δικαστήριο, με χωριστή διάταξη, προδικαστικό ερώτημα κατ' εφαρμογή του άρθρου 234 ΕΚ και να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων της TNT Traco και της Poste Italiane με την οριστική απόφαση που θα εκδώσει.

- 22 Το εθνικό δικαστήριο δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να είναι σύμφωνη με το κοινοτικό δίκαιο η επιβολή ταχυδρομικού τέλους, εφόσον το τέλος αυτό επιβάλλεται, σύμφωνα με αντικειμενικά κριτήρια, σε όλους τους ιδιώτες που δραστηριοποιούνται εντός της αγοράς ταχείας επιδόσεως αλληλογραφίας και η επιβολή αυτή δικαιολογείται από την ανάγκη διασφάλισης της καθολικής υπηρεσίας και καλύψεως των ζημιογόνων ζωνών της υπηρεσίας αυτής. Το εθνικό δικαστήριο παρατηρεί πάντως ότι η Ιταλική Δημοκρατία παρέχει εντούτοις στην Poste Italiane, πέρα από τα έσοδα που προέρχονται από τα επίμαχα τέλη, άμεσες επιδοτήσεις, σκοπός των οποίων είναι η κάλυψη των εξόδων που απορρέουν από την υποχρέωση παροχής της καθολικής υπηρεσίας. Το εθνικό δικαστήριο τονίζει ακόμα ότι πριν από τη μεταφορά της οδηγίας 97/67 στο ιταλικό δίκαιο το δίκαιο αυτό δεν προέβλεπε κανένα μηχανισμό αντισταθμίσεως και ελέγχου, εκτός από την υποχρέωση της Poste Italiane να εφαρμόζει ένα σύστημα διπλών λογιστικών καταχωρίσεων, το οποίο θα διασφάλιζε παγίως, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 9, παράγραφος 4, της εν λόγω οδηγίας, ότι οι αντισταθμίσεις υπέρ των καθολικών και αποκλειστικών υπηρεσιών δεν θα υπερβαίνουν το αναγκαίο μέτρο και δεν θα μεταβάλλονται παρ' ανόμωσ σε σταυροειδείς επιδοτήσεις υπέρ των μη αποκλειστικών και μη καθολικών υπηρεσιών.

- 23 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Tribunale civile di Genova έκρινε ότι ήταν αναγκαίο και σκόπιμο για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης να υποβάλει στο Δικαστήριο

αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως. Κατά συνέπεια, με διάταξη της 21ης Ιουνίου 1999, ανέστειλε την ενώπιόν του διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Απαγορεύουν οι διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ, και συγκεκριμένα τα άρθρα 86 και 90, στα κράτη μέλη, κατά την οργάνωση των ταχυδρομικών υπηρεσιών τους, να διατηρούν σε ισχύ μια ρύθμιση η οποία, μολονότι κάνει διάκριση μεταξύ των λεγόμενων “καθολικών” υπηρεσιών, οι οποίες ανατίθενται κατ’ αποκλειστικότητα σε φορέα ιδιωτικού δικαίου, και των “μη καθολικών” υπηρεσιών, οι οποίες παρέχονται υπό καθεστώς ελεύθερου ανταγωνισμού:

- α) προβλέπει, ακόμη και για τις “μη καθολικές” υπηρεσίες ή τις υπηρεσίες με προστιθέμενη αξία που παρέχουν άλλοι επιχειρηματίες εκτός από τον παρέχοντα κατ’ αποκλειστικότητα την “καθολική” υπηρεσία, την καταβολή των ταχυδρομικών τελών που οφείλονται για τη “βασική” υπηρεσία συνήθους ταχυδρομείου, η οποία στην ουσία δεν παρέχεται από τον έχοντα την αποκλειστικότητα φορέα,
- β) προβλέπει ότι τα έσοδα από την καταβολή των τελών αυτών περιέρχονται απευθείας στον οικονομικό φορέα που παρέχει την καθολική υπηρεσία, χωρίς να εφαρμόζεται κανείς μηχανισμός αντισταθμίσεως και ελέγχου για την αποφυγή της χορηγήσεως σταυροειδών επιδοτήσεων για μη καθολικές υπηρεσίες;»

Επί του παραδεκτού

24 Η Poste Italiane και η Ιταλική Κυβέρνηση ισχυρίζονται κυρίως ότι η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως είναι απαράδεκτη.

- 25 Η Poste Italiane ισχυρίζεται, πρώτον, ότι το υποβαλλόμενο ερώτημα δεν είναι κρίσιμο. Από την άποψη αυτή, θεωρεί ότι το μόνο αίτημα επί του οποίου το αιτούν δικαστήριο επιφυλάχθηκε να αποφανθεί είναι το ζήτημα της μη εφαρμογής του καθεστώτος περί ταχυδρομικής αποκλειστικότητας το οποίο προβλέπει ο ταχυδρομικός κώδικας, για τον λόγο ότι το καθεστώς αυτό ενδέχεται να είναι ασυμβίβαστο με τις διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ. Κατόπιν όμως των νομοθετικών τροποποιήσεων που επήλθαν στο πλαίσιο της μεταφοράς της οδηγίας 97/67 στο ιταλικό δίκαιο και, ειδικότερα, κατόπιν της καταργήσεως του άρθρου 41 του ταχυδρομικού κώδικα, το ζήτημα του συμβατού του εν λόγω καθεστώτος με τη Συνθήκη έχει καταστεί άνευ αντικειμένου.
- 26 Η Poste Italiane ισχυρίζεται, δεύτερον, ότι, ακόμα και αν το ζήτημα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο ήταν κρίσιμο, η απάντηση του Δικαστηρίου παρίσταται τόσο προφανής, ώστε, σύμφωνα με την «αρχή περί σαφούς πράξεως» (βλ. απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 1982, 283/81, Cilfit κ.λπ., Συλλογή 1982, σ. 3415, σκέψη 16), δεν είναι αναγκαία η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως. Συγκεκριμένα, η απάντηση του Δικαστηρίου δεν θα μπορούσε να διαφέρει από την απάντηση που δόθηκε με την απόφαση της 19ης Μαΐου 1993, C-320/91, Corbeau (Συλλογή 1993, σ. I-2533). Με την απόφαση αυτή, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να εκτιμήσει κατά πόσον επιτρέπεται να περιοριστεί ή μάλιστα να αποκλειστεί ο ανταγωνισμός στον τομέα των ειδικών ταχυδρομικών υπηρεσιών που δεν συνδέονται με τη βασική ταχυδρομική υπηρεσία, προκειμένου να μην ανατραπεί η οικονομική ισορροπία της επιχειρήσεως που παρέχει κατ' αποκλειστικότητα την εν λόγω υπηρεσία.
- 27 Η Ιταλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το εθνικό δικαστήριο παρέλειψε να διασαφηνίσει, με τη διάταξη περί παραπομπής, τη φύση των ενεργειών της Poste Italiane που θεωρεί ότι συνιστούν καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης, υπό την έννοια του άρθρου 86 της Συνθήκης.
- 28 Η Ιταλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται επίσης ότι, αφού το αιτούν δικαστήριο υποχρέωσε την Poste Italiane, με εν μέρει οριστική απόφαση, να επιστρέψει το ποσό που είχε καταβληθεί αχρεωστήτως βάσει του άρθρου 39 του ταχυδρομικού κώδικα, είναι σαφές ότι αποφάσισε να μην εφαρμόσει τα άρθρα 1, 39 και 41 του κώδικα αυτού,

πράγμα που σημαίνει επομένως ότι η απάντηση στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα δεν είναι πλέον αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης.

- 29 Η TNT Traco, μολονότι δεν ζητεί ρητά να κηρυχθεί απαράδεκτη η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, εκφράζει επίσης αμφιβολίες ως προς τη χρησιμότητά της κατόπιν της ενάρξεως της ισχύος του διατάγματος 261/99 για τη μεταφορά της οδηγίας 97/67 στο ιταλικό δίκαιο.
- 30 Επιβάλλεται σχετικώς να υπενθυμιστεί ότι, κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο της προβλεπόμενης από το άρθρο 234 ΕΚ συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων, απόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο, που έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της μέλλουσας να εκδοθεί δικαστικής αποφάσεως, να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιομορφίες της υποθέσεως, τόσο την αναγκαιότητα μιας προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δικής του αποφάσεως όσο και το λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο. Συνεπώς, εφόσον τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου, το Δικαστήριο υποχρεούται, καταρχήν, να απαντήσει (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 15ης Δεκεμβρίου 1995, C-415/93, *Bosman*, Συλλογή 1995, σ. I-4921, σκέψη 59, και της 13ης Μαρτίου 2001, C-379/98, *PreussenElektra*, 2001, σ. I-2099, Συλλογή σκέψη 38).
- 31 Εντούτοις, το Δικαστήριο έχει επίσης δεχθεί ότι, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, πρέπει να ερευνά τις συνθήκες υπό τις οποίες του έχουν υποβληθεί τα ερωτήματα από τον εθνικό δικαστή, προκειμένου να ελέγξει κατά πόσον είναι αρμόδιο να απαντήσει (βλ. συναφώς απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1981, 244/80, *Foglia*, Συλλογή 1981, σ. 3045, σκέψη 21). Δεν είναι δυνατόν να προβληθεί άρνηση απαντήσεως σε προδικαστικό ερώτημα εθνικού δικαστηρίου παρά μόνον όταν προδήλως προκύπτει ότι η ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου την οποία ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή ακόμα όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά ή νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του υποβλήθηκαν (βλ., μεταξύ άλλων, τις προπαρατεθείσες αποφάσεις *Bosman*, σκέψη 61, και *PreussenElektra*, σκέψη 39).

- 32 Στην προκειμένη περίπτωση επιβάλλεται η διαπίστωση ότι από τη δικογραφία της υποθέσεως της κύριας δίκης προκύπτει ότι η υπόθεση αυτή εξακολουθεί να εκκρεμεί ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου. Συγκεκριμένα, το δικαστήριο αυτό ανέφερε ρητά ότι η απόφαση με την οποία υποχρεώνει, μεταξύ άλλων, την Poste Italiane να επιστρέψει στην TNT Traco το καταβληθέν πρόστιμο είναι εν μέρει μόνο οριστική και ότι θεωρεί την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως αναγκαία και λυσιτελή για την οριστική επίλυση της διαφοράς που έχει υποβληθεί στην κρίση του.
- 33 Από την άποψη αυτή, το γεγονός ότι έχει τροποποιηθεί το ταχυδρομικό καθεστώς που ίσχυε στην Ιταλία κατά τον χρόνο των περιστατικών της κύριας υποθέσεως και, ειδικότερα, ότι έχει καταργηθεί το άρθρο 41 του ταχυδρομικού κώδικα δεν καθιστούν την αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως άνευ αντικειμένου.
- 34 Πρώτον, όπως επισήμανε το ίδιο το εθνικό δικαστήριο, τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως της κύριας δίκης είναι προγενέστερα της εκδόσεως της οδηγίας 97/67 και, κατά μείζονα λόγο, της ενάρξεως της ισχύος του διατάγματος 261/99. Δεύτερον, στο εθνικό και μόνο δικαστήριο εναπόκειται η ανάκληση της αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, εφόσον το δικαστήριο αυτό κρίνει ότι η έκδοση της προδικαστικής αποφάσεως δεν είναι πλέον αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης, ενώ την ανάκληση αυτή μπορεί ενδεχομένως να προκαλέσει και ο ενάγων ή προσφεύγων της κύριας δίκης, παραιτούμενος από την αγωγή ή προσφυγή του.
- 35 Επιπλέον, η νομολογία που διαμορφώθηκε με την προπαρατεθείσα απόφαση Cilfit κ.λπ., αν υποθεθεί ότι εφαρμόζεται εν προκειμένω, όχι μόνο δεν απαγορεύει στο εθνικό δικαστήριο να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, αλλά καθιστά το εθνικό δικαστήριο και μόνο αρμόδιο να εκτιμά αν η ορθή εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου παρίσταται τόσο προφανής, ώστε να μην αφήνει περιθώριο για καμία εύλογη αμφιβολία, και, συνεπώς, να αποφασίζει να μην υποβάλει στο Δικαστήριο ορισμένο ζήτημα ερμηνείας του κοινοτικού δικαίου που ανέκυψε ενώπιόν του.

- 36 Όσον αφορά τον ισχυρισμό της Ιταλικής Κυβερνήσεως περί ασαφειών ως προς τα πραγματικά περιστατικά, αρκεί να επισημανθεί ότι το ίδιο το ερώτημα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο περιγράφει τις ενέργειες που καλείται να εξετάσει το Δικαστήριο, προκειμένου να κρίνει αν πρέπει να απαγορευθούν ως καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης, υπό την έννοια του συνδυασμού των διατάξεων των άρθρων 86 και 90 της Συνθήκης.
- 37 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι πρέπει να δοθεί απάντηση στο ερώτημα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο.

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 38 Με το προδικαστικό ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν αντιβαίνει στις συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων 86 και 90 της Συνθήκης η νομοθεσία κράτους μέλους η οποία παρέχει σε επιχείρηση ιδιωτικού δικαίου την κατ' αποκλειστικότητα διαχείριση της καθολικής ταχυδρομικής υπηρεσίας και εξαιτά το δικαίωμα των άλλων επιχειρήσεων να παρέχουν υπηρεσία ταχείας επιδόσεως αλληλογραφίας που δεν περιλαμβάνεται στην καθολική υπηρεσία από την προϋπόθεση καταβολής στην επιχείρηση στην οποία έχει ανατεθεί η καθολική υπηρεσία ταχυδρομικού τέλους ίσου με το συνήθως οφειλόμενο τέλος γραμματοσημάνσεως, χωρίς να προβλέπει κανένα μηχανισμό αντισταθμίσεως και ελέγχου για την αποφυγή του ενδεχομένου χορηγήσεως σταυροειδών επιδοτήσεων εκ μέρους της εν λόγω επιχειρήσεως υπέρ των δραστηριοτήτων της που δεν περιλαμβάνονται στην καθολική υπηρεσία.
- 39 Συναφώς επισημαίνεται εκ προοιμίου ότι μια επιχείρηση όπως είναι η Poste Italiane αποτελεί, ως δημόσιος οργανισμός οικονομικού χαρακτήρα ή, στη συνέχεια, ανώνυμη εταιρία της οποίας μοναδικός μέτοχος είναι το Δημόσιο, δημόσια επιχείρηση υπό την έννοια του άρθρου 90, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

- 40 Όπως υποστήριξαν η TNT Traco, η Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ και η Επιτροπή, η Poste Italiane πρέπει επίσης να θεωρηθεί ως επιχείρηση στην οποία το οικείο κράτος μέλος έχει χορηγήσει ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα, υπό την έννοια του άρθρου 90, παράγραφος 1, της Συνθήκης, καθόσον στην επιχείρηση αυτή έχει παραχωρηθεί το αποκλειστικό δικαίωμα συλλογής, μεταφοράς και διανομής της αλληλογραφίας εντός του εδάφους του εν λόγω κράτους μέλους, χωρίς να της επιβάλλεται η υποχρέωση να καταβάλλει ταχυδρομικό τέλος ίσο με το συνήθως οφειλόμενο τέλος γραμματοσημάνσεως, η οποία βαρύνει οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο παρέχει τις ίδιες υπηρεσίες.

Επί της απαγορεύσεως που προβλέπεται στο άρθρο 90, παράγραφος 1, της Συνθήκης

- 41 Υπενθυμίζεται ότι, κατά το άρθρο 90, παράγραφος 1, της Συνθήκης, τα κράτη μέλη δεν θεσπίζουν ούτε διατηρούν μέτρα αντίθετα προς τους κανόνες της Συνθήκης, ιδίως προς τους κανόνες του άρθρου 86, ως προς τις δημόσιες επιχειρήσεις ή τις επιχειρήσεις στις οποίες χορηγούν ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα.
- 42 Το άρθρο 86 της Συνθήκης απαγορεύει την καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσεως στην κοινή αγορά ή σε σημαντικό τμήμα της, εφόσον η καταχρηστική αυτή εκμετάλλευση μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.
- 43 Συναφώς επιβάλλεται να τονιστεί, πρώτον, ότι δεν αμφισβητείται ότι η Poste Italiane, στην οποία έχουν παραχωρηθεί τα ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα που περιγράφονται στη σκέψη 40 της παρούσας αποφάσεως, κατέχει δεσπόζουσα θέση, υπό την έννοια του άρθρου 86 της Συνθήκης, αφού από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι το έδαφος ενός κράτους μέλους, εντός του οποίου εκτείνεται η δεσπόζουσα θέση, μπορεί να αποτελεί σημαντικό μέρος της κοινής αγοράς (βλ., σχετικώς, τις αποφάσεις της 25ης Ιουνίου 1998, C-203/96, Dusseldorp κ.λπ., Συλλογή 1998, σ. I-4075, σκέψη 60, της 26ης Νοεμβρίου 1998, C-7/97, Bronner, Συλλογή 1998, σ. I-7791, σκέψη 36, και της 21ης Σεπτεμβρίου 1999, C-67/96, Albany, Συλλογή 1999, σ. I-5751, σκέψη 92).

- 44 Υπενθυμίζεται, δεύτερον, ότι, μολονότι το γεγονός και μόνον της δημιουργίας δεσπόζουσας θέσεως μέσω της παραχωρήσεως ειδικών ή αποκλειστικών δικαιωμάτων δεν είναι, αυτό καθαυτό, ασυμβίβαστο με το άρθρο 86 της Συνθήκης, ένα κράτος μέλος παραβιάζει τις απαγορεύσεις που επιβάλλει το άρθρο 90, παράγραφος 1, της Συνθήκης σε συνδυασμό με το άρθρο 86, όταν λαμβάνει νομοθετικό, κανονιστικό ή διοικητικό μέτρο που δημιουργεί κατάσταση που αναγκάζει την επιχείρηση στην οποία έχουν χορηγηθεί ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα να προβεί σε καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσεώς της (βλ., σχετικώς, μεταξύ άλλων, απόφαση της 17ης Ιουλίου 1997, C-242/95, GT-Link, Συλλογή 1997, σ. I-4449, σκέψη 33, και προπαρατεθείσα απόφαση Dusseldorp κ.λπ., σκέψη 61).
- 45 Συναφώς διαπιστώνεται ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη κρατική ρύθμιση υποχρεώνει τους επιχειρηματίες που παρέχουν υπηρεσία ταχείας επιδόσεως αλληλογραφίας να καταβάλλουν στην Poste Italiane ταχυδρομικό τέλος ίσο με το τέλος γραμματιστημάνσεως που οφείλουν συνήθως οι πελάτες της Poste Italiane, χωρίς η Poste Italiane να υπέχει την υποχρέωση παροχής οποιασδήποτε υπηρεσίας προς τους επιχειρηματίες αυτούς.
- 46 Όπως έχει ήδη κρίνει το Δικαστήριο, υφίσταται καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης όταν η κατέχουσα δεσπόζουσα θέση επιχείρηση απαιτεί για τις υπηρεσίες της υπερβολική αμοιβή ή αμοιβή δυσανάλογη προς την οικονομική αξία της παρεχόμενης υπηρεσίας (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 1994, C-323/93, Centre d'insémination de la Crespelle, Συλλογή 1994, σ. I-5077, σκέψη 25, και προπαρατεθείσα απόφαση GT-Link, σκέψη 39).
- 47 Το ανωτέρω συμπέρασμα ισχύει κατά μείζονα λόγο όταν η εν λόγω επιχείρηση λαμβάνει αμοιβή για υπηρεσίες που δεν έχει παράσχει η ίδια.
- 48 Κατά συνέπεια, μια ρύθμιση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη δημιουργεί κατάσταση που αναγκάζει την επιχείρηση στην οποία έχουν χορηγηθεί ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα να προβεί σε καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσεως υπό την έννοια του άρθρου 86 της Συνθήκης.

49 Επιβάλλεται πάντως να τονιστεί, τρίτον, ότι, όπως προκύπτει από το γράμμα του άρθρου 86 της Συνθήκης, η ρύθμιση αυτή δεν απαγορεύεται κατά τα άρθρα 86 και 90, παράγραφος 1, της Συνθήκης, παρά μόνο κατά το μέτρο κατά το οποίο μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

50 Τούτο θα συνέβαινε ιδίως στην περίπτωση κατά την οποία η υποχρέωση καταβολής στην Poste Italiane του επίμαχου στην κύρια δίκη ταχυδρομικού τέλους βάρυνε επίσης τους επιχειρηματίες που παρέχουν υπηρεσίες ταχείας επιδόσεως αλληλογραφίας μεταξύ της Ιταλικής Δημοκρατίας και άλλου κράτους μέλους. Η εξακρίβωση του ζητήματος αυτού εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο.

Επί της υπάρξεως δικαιολογητικού λόγου κατά το άρθρο 90, παράγραφος 2, της Συνθήκης

51 Η Poste Italiane και η Ιταλική Κυβέρνηση ισχυρίζονται ότι, εν πάση περιπτώσει, η υποχρέωση καταβολής του επίμαχου στην κύρια δίκη ταχυδρομικού τέλους, ακόμα και όταν βαρύνει τους παρέχοντες υπηρεσία ταχείας επιδόσεως αλληλογραφίας που δεν περιλαμβάνεται στην καθολική υπηρεσία, δικαιολογείται, βάσει του άρθρου 90, παράγραφος 2, της Συνθήκης, λόγω της ανάγκης διασφάλισης της οικονομικής ισορροπίας της επιχειρήσεως στην οποία έχει ανατεθεί η διαχείριση της καθολικής ταχυδρομικής υπηρεσίας.

52 Συναφώς, υπενθυμίζεται, πρώτον, ότι από τον συνδυασμό των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 90 της Συνθήκης προκύπτει ότι η παράγραφος 2 μπορεί να προβληθεί για να δικαιολογηθεί η εκ μέρους κράτους μέλους χορήγηση σε επιχείρηση επιφορτισμένη με τη διαχείριση υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος ειδικών ή αποκλειστικών δικαιωμάτων που αντιβαίνουν ιδίως προς το άρθρο 86 της Συνθήκης, εφόσον η επιχείρηση αυτή δεν μπορεί να εκπληρώσει την ιδιαίτερη αποστολή που της έχει ανατεθεί παρά μόνο με τη χορήγηση τέτοιων δικαιωμάτων και εφόσον η ανάπτυξη του εμπορίου δεν επηρεάζεται σε βαθμό αντίθετο προς το συμφέρον της Κοινότητας (βλ., σχετικώς, μεταξύ άλλων, απόφαση της 23ης Μαΐου 2000, C-209/98, Sydhavns Sten & Grus, Συλλογή 2000, σ. I-3743, σκέψη 74).

- 53 Δεύτερον, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι μια επιχείρηση όπως είναι η Poste Italiane, στην οποία έχει ανατεθεί, δυνάμει της νομοθεσίας κράτους μέλους, η διασφάλιση της παροχής της καθολικής ταχυδρομικής υπηρεσίας, πράγμα που συνεπάγεται την υποχρέωση συλλογής, μεταφοράς και διανομής της αλληλογραφίας εντός ολόκληρης της οικείας επικράτειας, ανεξάρτητα από το αν ο εξυπηρετούμενος τομέας είναι κερδοφόρος ή ζημιογόνος, συνιστά επιχείρηση στην οποία έχει ανατεθεί η διαχείριση υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος, υπό την έννοια του άρθρου 90, παράγραφος 2, της Συνθήκης.
- 54 Τρίτον, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι για την πλήρωση των προϋποθέσεων εφαρμογής του άρθρου 90, παράγραφος 2, της Συνθήκης δεν είναι αναγκαίο να απειλείται η οικονομική ισορροπία ή η οικονομική βιωσιμότητα της επιχειρήσεως που είναι επιφορτισμένη με τη διαχείριση υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος. Αρκεί ότι, αν δεν υπήρχαν τα επίμαχα δικαιώματα, θα καθίστατο αδύνατη η εκπλήρωση της ιδιαίτερης αποστολής που έχει ανατεθεί στην επιχείρηση, όπως η αποστολή αυτή αποσαφηνίζεται από τις υποχρεώσεις και τους περιορισμούς που βαρύνουν την εν λόγω επιχείρηση, ή ότι η διατήρηση των δικαιωμάτων αυτών είναι αναγκαία για να μπορεί ο κάτοχός τους να εκπληρώνει υπό οικονομικώς αποδεκτούς όρους την αποστολή γενικού οικονομικού συμφέροντος που του έχει ανατεθεί (βλ., μεταξύ άλλων, την προπαρατεθείσα απόφαση Albany, σκέψη 107).
- 55 Προς τούτο, ενδέχεται να είναι αναγκαίο να προβλεφθεί όχι μόνο η δυνατότητα συμψηφισμού των αποτελεσμάτων των κερδοφόρων αφενός και των λιγότερο κερδοφόρων αφετέρου τομέων δραστηριοτήτων του έχοντος τη διαχείριση της καθολικής υπηρεσίας, η οποία αποτελεί αποστολή γενικού συμφέροντος (βλ. συναφώς την προπαρατεθείσα απόφαση Corbeau, σκέψη 17), αλλά και η υποχρέωση των παρεχόντων ταχυδρομικές υπηρεσίες που δεν περιλαμβάνονται στην εν λόγω καθολική υπηρεσία να συνεισφέρουν, καταβάλλοντας ταχυδρομικό τέλος όπως είναι το επίμαχο στην κύρια δίκη, στη χρηματοδότηση της καθολικής αυτής υπηρεσίας, ώστε να δίδεται στον έχοντα την εν λόγω αποστολή γενικού συμφέροντος η δυνατότητα να την εκπληρώνει υπό οικονομικά ισόρροπες συνθήκες.
- 56 Επισημαίνεται πάντως ότι το άρθρο 90, παράγραφος 2, της Συνθήκης πρέπει, δεδομένου ότι αποτελεί διάταξη που επιτρέπει, υπό ορισμένες περιστάσεις, παρέκκλιση από τους κανόνες της Συνθήκης, να ερμηνεύεται στενά (βλ. σχετικώς την προπαρατεθείσα απόφαση GT-Link, σκέψη 50).

- 57 Κατά συνέπεια, δεν επιτρέπεται, κατά το άρθρο 90, παράγραφος 2, της Συνθήκης, τα συνολικά έσοδα από ένα ταχυδρομικό τέλος όπως είναι το επίμαχο στην κύρια δίκη, το οποίο καταβάλλουν όλοι οι επιχειρηματίες που παρέχουν υπηρεσία ταχείας επιδόσεως αλληλογραφίας που δεν περιλαμβάνεται στην καθολική ταχυδρομική υπηρεσία, να υπερβαίνουν το αναγκαίο ποσό για την αντιστάθμιση των ζημιών που προξενεί ενδεχομένως η διαχείριση της καθολικής ταχυδρομικής υπηρεσίας στην επιχείρηση στην οποία έχει ανατεθεί η παροχή της υπηρεσίας αυτής.
- 58 Στο πλαίσιο αυτό, η επιχείρηση στην οποία έχει ανατεθεί η καθολική ταχυδρομική υπηρεσία πρέπει, όταν παρέχει και η ίδια υπηρεσία ταχείας επιδόσεως αλληλογραφίας που δεν περιλαμβάνεται στην καθολική υπηρεσία, να υπέχει επίσης την υποχρέωση καταβολής του ταχυδρομικού τέλους. Επιπλέον, η επιχείρηση αυτή πρέπει να μεριμνά ώστε το κόστος των δραστηριοτήτων της ως προς την παροχή υπηρεσιών ταχείας επιδόσεως αλληλογραφίας να μην επιβαρύνει, εν όλω ή εν μέρει, τις δραστηριότητές της ως προς την παροχή καθολικής υπηρεσίας, διότι ειδικά θα αύξανε ανδίκαια οι δαπάνες για την καθολική υπηρεσία και, συνεπώς, οι ζημιές τις οποίες συνεπάγεται ενδεχομένως η καθολική υπηρεσία.
- 59 Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει αν πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές, ενώ δεν πρέπει να λησμονείται ότι το βάρος αποδείξεως της συνδρομής των προϋποθέσεων εφαρμογής του άρθρου 90, παράγραφος 2, της Συνθήκης φέρει το κράτος μέλος ή η επιχείρηση που επικαλείται τη διάταξη αυτή (βλ. συναφώς, μεταξύ άλλων, απόφαση της 23ης Οκτωβρίου 1997, C-159/94, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 1997, σ. I-5815, σκέψη 94).
- 60 Συναφώς, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, εφόσον δεν υπάρχει σχετική κοινοτική ρύθμιση, η απόδειξη της παραβάσεως του άρθρου 86 της Συνθήκης προσκομίζεται σύμφωνα με τους κανόνες της εσωτερικής έννομης τάξης του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους, υπό την προϋπόθεση ότι οι κανόνες αυτοί δεν είναι λιγότερο ευνοϊκοί από εκείνους που αφορούν παρόμοιες προσφυγές ή αγωγές της εσωτερικής έννομης τάξης και δεν καθιστούν αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχει η εν λόγω διάταξη (βλ. συναφώς την προπαρατεθείσα απόφαση GT-Link, σκέψεις 23, 24, 26 και 27).
- 61 Οι ίδιες αυτές αρχές ισχύουν επίσης όταν ένα κράτος μέλος ή η επιχείρηση στην οποία το κράτος μέλος αυτό έχει αναθέσει αποστολή γενικού συμφέροντος, υπό την

έννοια του άρθρου 90, παράγραφος 2, της Συνθήκης, επιχειρεί να αποδείξει, βάσει της εν λόγω διατάξεως, ότι είναι αναγκαία η χορήγηση στην επιχείρηση αυτή ειδικών ή αποκλειστικών δικαιωμάτων αντίθετων προς το άρθρο 86 της Συνθήκης.

- 62 Κατά συνέπεια, το γεγονός ότι κατά τον κρίσιμο για την κύρια δίκη χρόνο δεν υπήρχε κανείς μηχανισμός αντισταθμίσεως και ελέγχου για την αποφυγή του ενδεχομένου χορηγήσεως, εκ μέρους της επιχειρήσεως στην οποία είχε ανατεθεί η διαχείριση της καθολικής υπηρεσίας, σταυροειδών επιδοτήσεων υπέρ των δραστηριοτήτων της που δεν περιλαμβάνονταν στην καθολική υπηρεσία δεν αρκεί οπωσδήποτε για να αποδειχθεί ότι δεν συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 90, παράγραφος 2, της Συνθήκης.
- 63 Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η ακόλουθη απάντηση:
- Εφόσον υπάρχει ο κίνδυνος να επηρεαστεί αρνητικά το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, αντιβαίνει στις συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων 86 και 90 της Συνθήκης η νομοθεσία κράτους μέλους η οποία παρέχει σε επιχείρηση ιδιωτικού δικαίου την κατ' αποκλειστικότητα διαχείριση της καθολικής ταχυδρομικής υπηρεσίας και εξαρτά το δικαίωμα των άλλων επιχειρήσεων να παρέχουν υπηρεσία ταχείας επιδόσεως αλληλογραφίας που δεν περιλαμβάνεται στην καθολική υπηρεσία από την προϋπόθεση καταβολής στην επιχείρηση στην οποία έχει ανατεθεί η καθολική υπηρεσία ταχυδρομικού τέλους ίσου με το συνήθως οφειλόμενο τέλος γραμματοσημάνσεως, εκτός αν αποδεικνύεται ότι τα έσοδα από την καταβολή αυτή είναι αναγκαία για να μπορεί η εν λόγω επιχείρηση να παρέχει την καθολική ταχυδρομική υπηρεσία υπό οικονομικώς αποδεκτούς όρους και, επιπλέον, ότι η επιχείρηση αυτή είναι υποχρεωμένη να καταβάλλει το ίδιο τέλος, όταν παρέχει η ίδια υπηρεσία ταχείας επιδόσεως αλληλογραφίας που δεν περιλαμβάνεται στην εν λόγω καθολική υπηρεσία.
 - Η απόδειξη αυτή προσκομίζεται σύμφωνα με τους κανόνες της εσωτερικής έννομης τάξης του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους, υπό την προϋπόθεση ότι οι

κανόνες αυτοί δεν είναι λιγότερο ευνοϊκοί από εκείνους που αφορούν παρόμοιες προσφυγές ή αγωγές της εσωτερικής έννομης τάξης και δεν καθιστούν αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχει η κοινοτική έννομη τάξη.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 64 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Ιταλική Κυβέρνηση, η Επιτροπή και η Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπόμπου που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με διάταξη της 21ης Ιουνίου 1999 το Tribunale civile di Genova, αποφαινεται:

- 1) Εφόσον υπάρχει ο κίνδυνος να επηρεαστεί αρνητικά το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, αντιβαίνει στις συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων 86 και 90 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρων 82 ΕΚ και 86 ΕΚ) η νομοθεσία κράτους μέλους η

οποία παρέχει σε επιχείρηση ιδιωτικού δικαίου την κατ' αποκλειστικότητα διαχείριση της καθολικής ταχυδρομικής υπηρεσίας και εξαιτά το δικαίωμα των άλλων επιχειρήσεων να παρέχουν υπηρεσία ταχείας επιδόσεως αλληλογραφίας που δεν περιλαμβάνεται στην καθολική υπηρεσία από την προϋπόθεση καταβολής στην επιχείρηση στην οποία έχει ανατεθεί η καθολική υπηρεσία ταχυδρομικού τέλους ίσου με το συνήθως οφειλόμενο τέλος γραμματοσημάνσεως, εκτός αν αποδεικνύεται ότι τα έσοδα από την καταβολή αυτή είναι αναγκαία για να μπορεί η εν λόγω επιχείρηση να παρέχει την καθολική ταχυδρομική υπηρεσία υπό οικονομικώς αποδεκτούς όρους και, επιπλέον, ότι η επιχείρηση αυτή είναι υποχρεωμένη να καταβάλλει το ίδιο τέλος, όταν παρέχει η ίδια υπηρεσία ταχείας επιδόσεως αλληλογραφίας που δεν περιλαμβάνεται στην εν λόγω καθολική υπηρεσία.

- 2) Η απόδειξη αυτή προσκομίζεται σύμφωνα με τους κανόνες της εσωτερικής έννομης τάξης του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους, υπό την προϋπόθεση ότι οι κανόνες αυτοί δεν είναι λιγότερο ευνοϊκοί από εκείνους που αφορούν παρόμοιες προσφυγές ή αγωγές της εσωτερικής έννομης τάξης και δεν καθιστούν αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχει η κοινοτική έννομη τάξη.

Gulmann	Puissochet
Schintgen	Macken
	Cunha Rodrigues

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 17 Μαΐου 2001.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος του έκτου τμήματος

R. Grass

C. Gulmann